

# СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

## 1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

<b>Повна назва навчальної дисципліни</b>	Соціологія зі змістовим модулем: Соціологія девіантної поведінки
<b>Повна офіційна назва закладу вищої освіти</b>	Сумський державний університет
<b>Повна назва структурного підрозділу</b>	Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій. Кафедра психології, політології та соціокультурних технологій
<b>Розробник(и)</b>	Іванова Тетяна Володимирівна
<b>Рівень вищої освіти</b>	Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-EHEA – перший цикл
<b>Семестр вивчення навчальної дисципліни</b>	16 тижнів протягом 3-го семестру
<b>Обсяг навчальної дисципліни</b>	Обсяг становить 5 кред. ЄКТС, 150 год., з яких 1 кред. ЄКТС, 30 год. становить курсова робота. Для денної форми навчання 64 год. становить контактна робота з викладачем (32 год. лекцій, 32 год. практичних занять), 86 год. становить самостійна робота. Для заочної форми навчання 14 год. становить контактна робота з викладачем (12 год. лекцій, 2 год. практичних занять), 136 год. становить самостійна робота.
<b>Мова викладання</b>	Українська

## 2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

<b>Статус дисципліни</b>	Обов'язкова навчальна дисципліна для освітньої програми "Соціальна робота"
<b>Передумови для вивчення дисципліни</b>	Іноземна мова, Інтегрований курс «Основи академічного письма»
<b>Додаткові умови</b>	Додаткові умови відсутні
<b>Обмеження</b>	Обмеження відсутні

## 3. Мета навчальної дисципліни

Забезпечення студентів спеціальності «Соціальна робота» фундаментальними знаннями та розумінням соціологічних концепцій, теорій та методів, з урахуванням факторів, чинників та проявів девіантної поведінки.

## 4. Зміст навчальної дисципліни

### Тема 1 Соціологія як наука

Об'єкт та предмет соціології. Основні категорії соціологічної науки. Поняття соціального та соціетального. Структура соціології. Загальносоціологічна теорія, спеціальні та галузеві соціологічні теорії, прикладна соціологія, процеси їх взаємодії та диференціації. Методи соціологічного пізнання. Проблема теоретичного та емпіричного дослідження соціального факту. Соціологія у системі соціогуманітарних наук. Функції соціології: пізнавальна, методологічна, прикладна, прогностична. Передумови виникнення соціології. Основні етапи розвитку соціологічної думки. О. Конт та соціологія позитивізму. Г. Спенсер як засновник органічної школи у соціології. Соціологія Е. Дюркгейма: «соціологізм» та вчення про метод. Соціологічна концепція М. Вебера: теорія ідеальних типів, розуміюча соціологія, взаємодія релігії та економіки. Формальна школа у соціології (Ф. Тьоніс, Г. Зіммель). Індустріалізація 20-30-х років ХХ століття, «технологізація» та «індустріалізація» соціологічного знання. Чиказька школа життя як центр формування сучасної емпіричної соціології ( А. Смолл, У. Томас, Ф. Знанецки, Р. Парк, Є. Берджес).

### Тема 2 Прикладна соціологія

Поняття методології, методу, методики та процедури у соціологічному дослідженні. Функції та призначення прикладного соціологічного дослідження. Поняття, структура, цілі та функції соціологічного дослідження. Види соціологічного дослідження. Підготовка дослідження: розвідувальне, описове, аналітичне, точкове та панельне. Он-лайн дослідження. Гугл-тренд. Етапи соціологічного дослідження. Підготовка дослідження: формулювання теми, розробка програми та інструменту дослідження. Методологічний розділ програми: визначення проблеми, цілі та завдання об'єкта та предмета дослідження, формулювання гіпотез, попередній системний аналіз об'єкта дослідження. Польовий етап: збір емпіричної інформації, аналіз інформації про об'єкт, що досліджується, проведення обстеження за складеною методикою. Первинне опрацювання матеріалів соціологічного дослідження. Використання програми Ексель та пакету - Аналіз даних для обробки результатів. Підготовка інформації для обробки. Аналіз отриманих даних, їхнє теоретичне осмислення, формулювання емпіричних закономірностей. Складання звіту за підсумками дослідження, розробка висновків та рекомендацій

### Тема 3 Суспільство як система

Соціальна система та принципи системного аналізу. Основні засади системного підходу до суспільства. Соціальна взаємодія як фундамент суспільного життя. Суспільство як система соціальних зв'язків, соціальних взаємодій, соціальних взаємин. Соціологічний підхід до розуміння суспільства. Держава та суспільство. Основні ознаки суспільства за Е. Шилзом. Теорії походження суспільства: інструментальна, гендерна, кратична, семантична. Типологія суспільств (Ленські): мисливців та збирачів, городницькі, аграрні, промислові. Белл: постіндустріальне суспільство та його економічні характеристики. Громадянське суспільство: соціологічний та ідеологічний підходи. Конфліктологічний підхід до суспільства. Функціональний підхід до суспільства Г. Спенсера. Системно-функціональна теорія суспільства Т. Парсонса. Концепція соціального інституту. Види та функції соціальних інститутів. Основні положення концепції соціальних інститутів Веблена. Ознаки соціальних інститутів. Інституціоналізація. Історичні тенденції розвитку соціальних інститутів. Характеристика основних підсистем суспільства: політичної, економічної, духовної та соціальної.

#### Тема 4 Соціологія культури

Культура як соціальна система. Культура як соціальне явище. Специфіка соціологічного підходу до її розуміння. Культура як ціннісно-нормативна система та фактор соціальних змін. Культура та цивілізація. Структура та основні елементи культури (цінності, норми, звичаї, традиції, ідеологія). Функції культури. Інститути культури: поняття, види, взаємодія. Способи організації суспільства та типи культур. Елітарна, народна та масова культура. Поняття субкультури та контркультури. Взаємодія економіки, соціальних відносин та культури. Концепція культурного процесу. Короткострокові та довготривалі соціокультурні процеси. Поняття культурного лага. Культурна акумуляція та культурне виснаження. Культурна інтеграція та культурна диверсифікація. Культурна дифузія. Діалог культур. Роль культурних контактів. Акультурація та інкультурація як способи культурної адаптації. Культурна асиміляція. Культурна автономія та культурна замкнутість, сегрегація. Культурна експансія, культурний колоніалізм та імперіалізм. Культурна експансія та культурна агресія. Європоцентризм, американоцентризм, азіоцентризм, африканізм. Культурні конфлікти та фактори глобальної міжкультурної інтеграції.

#### Тема 5 Соціальні зміни та соціальний розвиток

Концепція соціальних змін. Чинники соціальних змін. Механізм соціальних змін. Прогнозування соціальних змін. Соціальні зміни та соціальна стабільність. Соціальна еволюція та революція. Основні теорії революції. Концепція соціального розвитку. Соціальний прогрес та його критерії. Суперечливість соціального прогресу. Класичний еволюціонізм (О. Конт, Е. Дюркгейм, Ф. Тьоніс). Неоєволюціонізм (Л. Уайт, Г. Ленскі, Т. Парсонс). Однолінійні теорії розвитку суспільства (К. Маркс, Р. Арон, Д. Белл). Теорії модернізації та конвергенції. Теорія єдиної цивілізації Ф. Фукуями. Багатолінійні теорії розвитку суспільства (О. Шпенглер, А. Тойнбі, П. Сорокін). Концепція К. Вітфогеля. Футурологія про долю світової цивілізації. Римський клуб. Глобалізація – сутність та значення. Антиглобалізм та альтерглобалізм. Теорії залежності. Світосистемний підхід (Ф. Бродель, І. Валлерстайн). Цивілізаційний підхід (С. Хантінгтон).

#### Тема 6 Соціальна структура та соціальна стратифікація

Співвідношення понять «соціальна структура» та «соціальна стратифікація». Соціальна стратифікація як матриця соціальної структури. Статусна теорія М. Вебера. Етимологія та багатозначність терміну «стратифікація». Поняття та сутність соціальної стратифікації. Чинники та фактори соціальної стратифікації (природна та штучна). Характер та функції соціальної стратифікації. Проблема дестратифікації (відкриті та закриті системи стратифікації). Основні критерії стратифікації. Моделі стратифікації (дихотомічна, багатовимірна, варіативна та ін.). Типи та види стратифікації. К. Маркс та М. Вебер як представники та засновники двох основних підходів у вивченні соціальної стратифікації. Теорія стратифікації П. Сорокіна. Специфіка методів та принципів вивчення соціальної стратифікації емпіричною соціологією («класова ідентифікація», «оцінка репутації», об'єктивна диференціація). Сучасні теорії, гіпотези та розуміння соціальної стратифікації у соціології (Р. Дарендорф, Д. Трейман, П. Бурдьє, М. Кон, М. Хагоньян, У. Уорнер). Чотири шкали стратифікації. Стратифікація та ранжування. Стратифікаційний профіль та профіль стратифікації. Історична типологія стратифікації (рабство, каста, стани, класи) та її основні параметри. Класичне та сучасне рабовласництво. Особливості кастової системи стратифікації. Динаміка класової системи стратифікації Соціальна стратифікація різних суспільств (розвинених та таких, що розвиваються, інформаційних та постіндус

## Тема 7 Соціальна мобільність

Мобільність як ядро соціальних процесів розвитку та змін. Якісні та кількісні критерії мобільності. Традиційне та сучасне уявлення про мобільність. «Метафора мобільності» Д. Уррі. Поняття та сутність соціальної мобільності. Фактори та умови соціальної мобільності. Мобільність та соціальне відтворення. Типологія соціальної мобільності. Горизонтальна та вертикальна мобільність. Висхідні та низхідні мобільності. Групова та індивідуальна соціальна мобільність. Міжпоколінна та внутрішньопоколінна мобільність. Міжкласова та внутрішньокласова мобільність. Канали, ліфти та бар'єри соціальної мобільності. Механізми інфільтрації («формула інфільтрації», «принцип Пітера», «Тестування ситом»). Основні показники соціальної мобільності (кількісні та якісні). Рівень, ступінь, швидкість та інтенсивність соціальної мобільності. Загальна характеристика економічної, політичної, професійної та соціокультурної мобільності. Особливості структурної мобільності. Соціальна мобільність: концепції. Класова теорія мобільності К. Маркса. Теорія соціальної мобільності П. Сорокіна. Міфи соціальної мобільності П. Саундерс. П. Бергер про форми соціальної мобільності. М. Ліпсет та Р. Бендікс про зв'язок мобільності з розвитком постіндустріального суспільства П. Блау про зв'язок мобільності з ідеєю соціальної справедливості. Співвідношення поняття соціальна мобільність із поняттями міграції та маргіналізації. Міграція як вид соціальної м

## Тема 8 Соціальна спільноти, групи, організації

Поняття соціальної спільноти. Види соціальних спільнот. Агрегація та соціальна категорія. Квазігрупи: поняття та типи. Аудиторія, натовп, соціальні кола. Визначення та ознаки соціальної групи. Співвідношення понять «соціальна спільнота» та «соціальна група». Відмінність соціальної групи від статистичних категорій і соціальних агрегацій (натовп, публіка). Групи та колективи. Види соціальних груп. Формальні та неформальні, великі та малі, первинні та вторинні, цільові та нецільові. Ін-групи та аут-групи. Референтна група. Ідентичність, інтеграція та солідарність з групою. Структура групи. Формальна та неформальна структура групи. Групова динаміка. Лідерство та керівництво в групах. Види лідерства. Концепція соціальної організації. Її ознаки: співвідношення із соціальними групами та інститутами. Системний та екологічний підходи у соціології організацій. Еволюція організаційних систем. Сучасні тенденції розвитку організацій. Елементи соціальної організації (соціальна структура, цілі, члени організації, зовнішнє оточення). Механізми та функції організацій. Типологія. Соціальна організація та управління. Теорії соціальних організацій (А. Файоль, М. Вебер, Е. Мейо та ін.). Внутрішнє середовище організацій. Організаційні структури. Технологія як основа побудови організацій. Організація як соціотехнічна система. Організаційна культура. Персонал організацій. Організація та зовнішнє оточення. Клієнтне середовище організації. Організаці

## Тема 9 Соціальна взаємодія та колективна поведінка

Типологія соціальної взаємодії у сферах: економічна, політична, професійна тощо. Первинна та вторинна сфери соціальних відносин. Спілкування, взаємодія, комунікація. Форми соціальної взаємодії: кооперація, конкуренція, конфлікт. Взаємодія як соціальний обмін: теорія Дж. Хоманса. Інтеракціонізм Дж. Міда. Первинна та вторинна сфери соціальних відносин та взаємодії. Типологія соціальної взаємодії. Форми соціальної взаємодії: кооперація, конкуренція, конфлікт. Джерела соціальної напруги. Соціальні конфлікти та логіка їх розвитку. Структура, функції та типологія конфліктів. Способи та технологія вирішення конфліктів. Соціологічні теорії конфліктів. Масова свідомість та масова дія. Форми масової поведінки та колективні дії. Масова істерія. Чутки та плітки. Паніка як форма масової поведінки та масової свідомості. Погром, бунт, смута – стихійні форми колективного протесту. Форми організованого протесту: прихований та відкритий пасивний протест, прихований та відкритий активний протест. Демонстрація як соціальний феномен. Типологія соціальних рухів: реформаторські, регресивні, утопічні та революційні рухи.

## Тема 10 Соціологія комунікацій

Комунікація у соціології. Види комунікаційних систем: природні та штучні системи. Рівні комунікації: лінгвістичний, металінгвістичний, паралінгвістичний, семіотичний, синтетичний. Вертикальна та горизонтальна комунікація. Моделі комунікації: ігрова теорія комунікації Й. Хейзінга, двоступенева модель комунікації та «ефект оркестрового вагону» П. Лазерсфельда, спіраль мовчання та «залізничний» тест Е. Ноель-Ноймана, комунікативна модель Г. Лассвелла, дифузна теорія та п'ять типів людей за ступенем прийняття. Модель міфологічної комунікації К. Леві-Строса. Теорія «лінгвістичної ввічливості» П. Браун і С. Левінсона. Принцип кооперації. Комунікативні постулати Г. Грайса. Теорія вербальної комунікації Дж. Гамперца. Міжкультурні соціолінгвістичні дослідження принципу кооперації. Масово-комунікативна дія В. Ліппмана. Соціальні ігри як спосіб комунікації за Е. Берном. Аксіоми міжособистісної комунікації по Вацлавіку. Концепція гендерлекту. Особливості чоловічого та жіночого гендерлектів. Значення соціальної підтримки у вирішенні когнітивного дисонансу (Фестингер). Дві комунікативні стратегії: вплив та взаємодія. Агітація, пропаганда, контрпропаганда. Маніпуляція як форма комунікації.

### Тема 11 Соціологія особистості

Людина, індивід, особистість, актор, суб'єкт, об'єкт. Система «суспільство-особистість». Категорія «особистість» у соціальних науках. Проблематика у визначенні категорії «особистість» у соціології. Специфіка вивчення особистості у соціології. Особистість як соціальний тип. Рольова теорія особистості: поняття соціального статусу та соціальної ролі (Дж. Мід, Т. Парсонс, Р. Мертон). Особистість у теорії символічного інтеракціонізму: процес формування «концепції власного Я» (Дж. Мід, Ч. Кулі). Соціодраматична теорія особистості (І. Гофман). Біхевіористська теорія особистості: концепція «оперантної поведінки» (Б. Скіннер). Психоаналітична теорія особистості З. Фрейда: структура свідомості та структура особистості. Гуманістична теорія особистості Е. Фромма та А. Маслоу: особистість як творча істота. Соціальний статус та соціальні ролі особистості. Диспозиція особистості. Основні теорії соціології особистості (теорія соціальних ролей, концепція дзеркального «Я»). Статусно-рольова концепція особистості Поняття та види статусів: аскриптивний, досягнений, змішаний статуси. Рольова теорія особистості. Характеристики соціальної ролі за Парсонсом (емоційність, спосіб дотримання, масштаб, формалізація, мотивація). Міжрольові та внутрішньо-рольові конфлікти. Концепція соціалізації. Поняття та зміст процесу соціалізації. Первинна та вторинна соціалізація. Поняття «соціалізація», «ресоціалізація» та «десоціалізація». Основні етапи,

### Тема 12 Соціологія девіантної поведінки

Об'єкт, предмет та завдання соціології девіантної поведінки. Теоретико-методологічний та емпіричний рівні дослідження девіантної поведінки. Основні підходи до визначення девіантності: статистичний, абсолютистський, реакціоністський, нормативний (контекстуальний). Понятійний апарат соціології девіантної поведінки. Співвідношення понять «девіація», «соціальне відхилення», «соціальна патологія», «асоціальна поведінка», «соціальна дезорганізація», «делінквентна поведінка». Позитивні та негативні девіації. Гіперздібності, вундеркінди. Первинні та вторинні девіації. Патологічні та непатологічні форми девіантної поведінки. Основні форми протиправної, асоціальної та деструктивної поведінки. Місце соціології девіантної поведінки у системі суміжних наук, що вивчають соціальні відхилення. Типологія девіантної поведінки залежно від типу взаємодії індивіда з реальністю: делінквентна, адиктивна, патохарактерологічна, психопатологічна. Клінічні форми девіантної поведінки (агресія, аутоагресія, харчова девіація, комунікативні девіації, етнокультурні варіанти девіантної поведінки, вікові девіації, професійні девіації).

### Тема 13 Соціоструктурні теорії девіантної поведінки

Соціальне оточення та девіація. Чиказька школа: теорії міської екології та соціальної дезорганізації. Соціологічні теорії навчання. Теорія диференціальної асоціації Е. Сатерленда. Теорія диференціальної ідентифікації Д. Глейзера. Теорія соціального навчання Р. Айкерса. Культура та девіантність. Теорія конфлікту культур Т. Селліна. Теорія субкультури. Теорія нейтралізації: делінквентність та дрейф. У. Міллер: делінквентність та культура нижчого класу. Ф. Ферракуті та М. Вольфганг: субкультури насильства Класичні та сучасні аномічні теорії. Концепція аномії Р. Мертона. Теорія фрустрації статусу А. Коена. Теорія диференціальних можливостей Р. Клоуорда та Л. Оліна. Загальна теорія девіантної поведінки Т. Парсонса та інші модифікації теорії аномії. Загальна теорія напруги Р. Агню. Девіантна кар'єра та теорія життєвого шляху.

#### Тема 14 Інтеракціоністські та конфліктологічні теорії девіантної поведінки

Інтеракціоністська перспектива аналізу: процесуальні теорії. Теорії стигматизації. Теорія «драматизації зла» Ф. Танненбаума. Стигматизація за Е. Лемертом: первинне та вторинне відхилення. Стигматизація за нормативною моделлю Г. Беккера та девіантна кар'єра. Соціоструктурна модель стигматизації Ф. Зака. Теорія реінтегративного сорому Дж. Брайтуайта. Подальший розвиток теорій стигматизації. Драматургічний підхід І. Гофмана та девіантність. Конфліктологічний підхід: радикально-критична криминологія та неомарксизм. Теорія групового конфлікту Д. Волда. Теорія криміналізації О. Терка. Політекономія злочинності У. Чемблісса. Неомарксистська теорія закону та злочинності Р. Куїнні. Теорія вікової залежності Д. Грінберга. Теорія виробництва делінквентності М. Колвіна та Дж. Паулі.

#### Тема 15 Злочинність та кримінальна поведінка

Кримінальність та криминогенність як соціальні явища. Теоретичні підходи визначення кримінальності. Суб'єктно-об'єктні характеристики кримінальної поведінки. Види суспільно злочинних діянь. Професійна злочинність як замкнута суспільно небезпечна підсистема. Кримінальна злочинність. Господарська злочинність. Корислива злочинність. Організована злочинність. Політична злочинність. Нормативно-ціннісні характеристики кримінальної спільноти. Особливості кримінальної субкультури. Механізми трансляції нормативно-ціннісних елементів кримінальної культури. Молодь у криміналізованій системі суспільства. Соціальні принципи та сутність злочинності в суспільстві (за теоріями Т. Тарда, Е. Сазерленда, В. Квінні, Г. Беккера та ін). Злочинність у суспільстві: причини, тенденції розвитку, статистичний аналіз. Шляхи та методи регулювання злочинності у суспільстві. Проблема соціальної реабілітації ув'язнених. В'язниця як соціальний інститут. Дослідження в'язниці у роботах М. Фуко. Злочинна субкультура. Злодійські та тюремні закони. Стратифікація злочинців. Соціальна реабілітація колишніх злочинців: соціокультурний аспект.

#### Тема 16 Соціальний контроль

Поняття соціальної норми, соціального порядку, соціального контролю. Елементи соціального контролю: норми, приписи та санкції. Класифікація соціальних норм. Теоретико-методологічні засади соціологічного дослідження соціального контролю. Концепція соціального контролю. Функції соціального контролю. Заохочення та покарання як методи соціального контролю. Методи соціального контролю за Парсонсом: ізоляція, відокремлення, реабілітація. Форми соціального контролю (внутрішній та зовнішній, формальний та неформальний). Соціальний тиск. Інституційний контроль. Соціальні санкції. Нормативна ригідність. Формальні та неформальні агенти контролю. Неявні форми контролю. Творці правил та соціальні зміни. Мова як агент соціального контролю. Первинна девіантність. Вторинна девіантність. Усунення девіантного ярлика. Ресоціалізація. Етапі здійснення формального соціального контролю. Механізми соціального контролю. Самосвідомість індивіда та соціальний контроль. Теорія соціального контролю Е. Росса. Профілактична концепція соціального контролю Т. Парсонса. Соціальне стримування: теорії контролю ювенальної делінквентності. Теорія внутрішнього та зовнішнього контролю Ф. Івана Ная. Теорія стримування делінквентності У. Реклеса. Теорія зв'язків Т. Хірші. Теорія самоконтролю М. Готфредсона та Т. Хірші. Функції соціального контролю у світі. Превенція. Репресії. Подвійна роль засобів. Активізація недержавних форм соціального контролю.

### 5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

PH1	Вивчати та визначати завдання, що виникають у сфері соціальної роботи, активно розробляти їх структуру та пропонувати рішення, долати складні виклики, поєднуючи теоретичні основи і практичний досвід в єдиному комплексі завдань.
PH2	Розвивати навички формулювання власних докладних та обґрунтованих суджень, ґрунтуючись на глибокому аналізі соціальних проблем і явищ.
PH3	Застосовувати спеціалізоване програмне забезпечення для вирішення професійних завдань, включаючи розв'язання завдань у соціальній сфері.
PH4	Застосовувати наукові дослідження та проявляти дослідницькі професійні навички під час надання соціальної допомоги, спираючись на відповідний науковий підхід та методи.

## 6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна.

Для спеціальності 231 Соціальна робота:

ПР3	Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.
ПР4	Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу соціальної проблеми.
ПР7	Використовувати спеціалізоване програмне забезпечення у ході розв'язання професійних завдань.
ПР9	Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги.

## 7. Роль освітнього компонента у формуванні соціальних навичок

Загальні компетентності та соціальні навички, формування яких забезпечує навчальна дисципліна:

СН1	ЗК3 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
СН2	ЗК4 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
СН3	ЗК6 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
СН4	ЗК7 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
СН5	ЗК8 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
СН6	ЗК9 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
СН7	ЗК10 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
СН8	ЗК12 Здатність приймати обґрунтовані рішення.

## 8. Види навчальних занять

Тема 1. Соціологія як наука

Лк1 "Соціологія як наука" (денна)

Об'єкт та предмет соціології. Основні категорії соціологічної науки. Поняття соціального та соціетального. Структура соціології. Загальносоціологічна теорія, спеціальні та галузеві соціологічні теорії, прикладна соціологія, процеси їх взаємодії та диференціації. Методи соціологічного пізнання. Проблема теоретичного та емпіричного дослідження соціального факту. Соціологія у системі соціогуманітарних наук. Функції соціології: пізнавальна, методологічна, прикладна, прогностична. Передумови виникнення соціології. Основні етапи розвитку соціологічної думки. О. Конт та соціологія позитивізму. Г. Спенсер як засновник органічної школи у соціології. Соціологія Е. Дюркгейма: «соціологізм» та вчення про метод. Соціологічна концепція М. Вебера: теорія ідеальних типів, розуміюча соціологія, взаємодія релігії та економіки. Формальна школа у соціології (Ф. Тьоніс, Г. Зіммель). Індустріалізація 20-30-х років ХХ століття, «технологізація» та «індустріалізація» соціологічного знання. Чиказька школа життя як центр формування сучасної емпіричної соціології ( А. Смолл, У. Томас, Ф. Знанецки, Р. Парк, Є. Берджес).

Лк1 "Соціологія як наука" (заочна)

Об'єкт та предмет соціології. Основні категорії соціологічної науки. Поняття соціального та соціетального. Структура соціології. Загальносоціологічна теорія, спеціальні та галузеві соціологічні теорії, прикладна соціологія, процеси їх взаємодії та диференціації. Методи соціологічного пізнання. Проблема теоретичного та емпіричного дослідження соціального факту. Соціологія у системі соціогуманітарних наук. Функції соціології: пізнавальна, методологічна, прикладна, прогностична. Передумови виникнення соціології. Основні етапи розвитку соціологічної думки. О. Конт та соціологія позитивізму. Г. Спенсер як засновник органічної школи у соціології. Соціологія Е. Дюркгейма: «соціологізм» та вчення про метод. Соціологічна концепція М. Вебера: теорія ідеальних типів, розуміюча соціологія, взаємодія релігії та економіки. Формальна школа у соціології (Ф. Тьоніс, Г. Зіммель). Індустріалізація 20-30-х років ХХ століття, «технологізація» та «індустріалізація» соціологічного знання. Чиказька школа життя як центр формування сучасної емпіричної соціології ( А. Смолл, У. Томас, Ф. Знанецки, Р. Парк, Є. Берджес).

Пр1 "Соціологія як наука" (денна)

Об'єкт та предмет соціології. Основні категорії соціологічної науки. Поняття соціального та соціетального. Структура соціології. Загальносоціологічна теорія, спеціальні та галузеві соціологічні теорії, прикладна соціологія, процеси їх взаємодії та диференціації. Методи соціологічного пізнання. Проблема теоретичного та емпіричного дослідження соціального факту. Соціологія у системі соціогуманітарних наук. Функції соціології: пізнавальна, методологічна, прикладна, прогностична. Передумови виникнення соціології. Основні етапи розвитку соціологічної думки. О. Конт та соціологія позитивізму. Г. Спенсер як засновник органічної школи у соціології. Соціологія Е. Дюркгейма: «соціологізм» та вчення про метод. Соціологічна концепція М. Вебера: теорія ідеальних типів, розуміюча соціологія, взаємодія релігії та економіки. Формальна школа у соціології (Ф. Тьоніс, Г. Зіммель). Індустріалізація 20-30-х років ХХ століття, «технологізація» та «індустріалізація» соціологічного знання. Чиказька школа життя як центр формування сучасної емпіричної соціології ( А. Смолл, У. Томас, Ф. Знанецки, Р. Парк, Є. Берджес).

**Тема 2. Прикладна соціологія**

## Лк2 "Прикладна соціологія" (денна)

Поняття методології, методу, методики та процедури у соціологічному дослідженні. Функції та призначення прикладного соціологічного дослідження. Поняття, структура, цілі та функції соціологічного дослідження. Види соціологічного дослідження. Підготовка дослідження: розвідувальне, описове, аналітичне, точкове та панельне. Он-лайн дослідження. Гугл-тренд. Етапи соціологічного дослідження. Підготовка дослідження: формулювання теми, розробка програми та інструменту дослідження. Методологічний розділ програми: визначення проблеми, цілі та завдання об'єкта та предмета дослідження, формулювання гіпотез, попередній системний аналіз об'єкта дослідження. Польовий етап: збір емпіричної інформації, аналіз інформації про об'єкт, що досліджується, проведення обстеження за складеною методикою. Первинне опрацювання матеріалів соціологічного дослідження. Використання програми Ексель та пакету - Аналіз даних для обробки результатів. Підготовка інформації для обробки. Аналіз отриманих даних, їхнє теоретичне осмислення, формулювання емпіричних закономірностей. Складання звіту за підсумками дослідження, розробка висновків та рекомендацій

## Лк2 "Тема 2. Прикладна соціологія" (заочна)

Поняття методології, методу, методики та процедури у соціологічному дослідженні. Функції та призначення прикладного соціологічного дослідження. Поняття, структура, цілі та функції соціологічного дослідження. Види соціологічного дослідження. Підготовка дослідження: розвідувальне, описове, аналітичне, точкове та панельне. Он-лайн дослідження. Гугл-тренд. Етапи соціологічного дослідження. Підготовка дослідження: формулювання теми, розробка програми та інструменту дослідження. Методологічний розділ програми: визначення проблеми, цілі та завдання об'єкта та предмета дослідження, формулювання гіпотез, попередній системний аналіз об'єкта дослідження. Польовий етап: збір емпіричної інформації, аналіз інформації про об'єкт, що досліджується, проведення обстеження за складеною методикою. Первинне опрацювання матеріалів соціологічного дослідження. Використання програми Ексель та пакету - Аналіз даних для обробки результатів. Підготовка інформації для обробки. Аналіз отриманих даних, їхнє теоретичне осмислення, формулювання емпіричних закономірностей. Складання звіту за підсумками дослідження, розробка висновків та рекомендацій

## Пр2 "Прикладна соціологія" (денна)

Поняття методології, методу, методики та процедури у соціологічному дослідженні. Функції та призначення прикладного соціологічного дослідження. Поняття, структура, цілі та функції соціологічного дослідження. Види соціологічного дослідження. Підготовка дослідження: розвідувальне, описове, аналітичне, точкове та панельне. Он-лайн дослідження. Гугл-тренд. Етапи соціологічного дослідження. Підготовка дослідження: формулювання теми, розробка програми та інструменту дослідження. Методологічний розділ програми: визначення проблеми, цілі та завдання об'єкта та предмета дослідження, формулювання гіпотез, попередній системний аналіз об'єкта дослідження. Польовий етап: збір емпіричної інформації, аналіз інформації про об'єкт, що досліджується, проведення обстеження за складеною методикою. Первинне опрацювання матеріалів соціологічного дослідження. Використання програми Ексель та пакету - Аналіз даних для обробки результатів. Підготовка інформації для обробки. Аналіз отриманих даних, їхнє теоретичне осмислення, формулювання емпіричних закономірностей. Складання звіту за підсумками дослідження, розробка висновків та рекомендацій

## Тема 3. Суспільство як система

### Лк3 "Суспільство як система" (денна)

Соціальна система та принципи системного аналізу. Основні засади системного підходу до суспільства. Соціальна взаємодія як фундамент суспільного життя. Суспільство як система соціальних зв'язків, соціальних взаємодій, соціальних взаємин. Соціологічний підхід до розуміння суспільства. Держава та суспільство. Основні ознаки суспільства за Е. Шилзом. Теорії походження суспільства: інструментальна, гендерна, кратична, семантична. Типологія суспільств (Ленські): мисливців та збирачів, городницькі, аграрні, промислові. Белл: постіндустріальне суспільство та його економічні характеристики. Громадянське суспільство: соціологічний та ідеологічний підходи. Конфліктологічний підхід до суспільства. Функціональний підхід до суспільства Г. Спенсера. Системно-функціональна теорія суспільства Т. Парсонса. Концепція соціального інституту. Види та функції соціальних інститутів. Основні положення концепції соціальних інститутів Веблена. Ознаки соціальних інститутів. Інституціоналізація. Історичні тенденції розвитку соціальних інститутів. Характеристика основних підсистем суспільства: політичної, економічної, духовної та соціальної.

### Пр3 "Суспільство як система" (денна)

Соціальна система та принципи системного аналізу. Основні засади системного підходу до суспільства. Соціальна взаємодія як фундамент суспільного життя. Суспільство як система соціальних зв'язків, соціальних взаємодій, соціальних взаємин. Соціологічний підхід до розуміння суспільства. Держава та суспільство. Основні ознаки суспільства за Е. Шилзом. Теорії походження суспільства: інструментальна, гендерна, кратична, семантична. Типологія суспільств (Ленські): мисливців та збирачів, городницькі, аграрні, промислові. Белл: постіндустріальне суспільство та його економічні характеристики. Громадянське суспільство: соціологічний та ідеологічний підходи. Конфліктологічний підхід до суспільства. Функціональний підхід до суспільства Г. Спенсера. Системно-функціональна теорія суспільства Т. Парсонса. Концепція соціального інституту. Види та функції соціальних інститутів. Основні положення концепції соціальних інститутів Веблена. Ознаки соціальних інститутів. Інституціоналізація. Історичні тенденції розвитку соціальних інститутів. Характеристика основних підсистем суспільства: політичної, економічної, духовної та соціальної.

#### **Тема 4. Соціологія культури**

Лк4 "Соціологія культури" (денна)

Культура як соціальна система. Культура як соціальне явище. Специфіка соціологічного підходу до її розуміння. Культура як ціннісно-нормативна система та фактор соціальних змін. Культура та цивілізація. Структура та основні елементи культури (цінності, норми, звичаї, традиції, ідеологія). Функції культури. Інститути культури: поняття, види, взаємодія. Способи організації суспільства та типи культур. Елітарна, народна та масова культура. Поняття субкультури та контркультури. Взаємодія економіки, соціальних відносин та культури. Концепція культурного процесу. Короткострокові та довготривалі соціокультурні процеси. Поняття культурного лага. Культурна акумуляція та культурне виснаження. Культурна інтеграція та культурна диверсифікація. Культурна дифузія. Діалог культур. Роль культурних контактів. Акультурація та інкультурація як способи культурної адаптації. Культурна асиміляція. Культурна автономія та культурна замкнутість, сегрегація. Культурна експансія, культурний колоніалізм та імперіалізм. Культурна експансія та культурна агресія. Європоцентризм, американоцентризм, азіоцентризм, африканізм. Культурні конфлікти та фактори глобальної міжкультурної інтеграції

Пр4 "Соціологія культури" (денна)

Культура як соціальна система. Культура як соціальне явище. Специфіка соціологічного підходу до її розуміння. Культура як ціннісно-нормативна система та фактор соціальних змін. Культура та цивілізація. Структура та основні елементи культури (цінності, норми, звичаї, традиції, ідеологія). Функції культури. Інститути культури: поняття, види, взаємодія. Способи організації суспільства та типи культур. Елітарна, народна та масова культура. Поняття субкультури та контркультури. Взаємодія економіки, соціальних відносин та культури. Концепція культурного процесу. Короткострокові та довготривалі соціокультурні процеси. Поняття культурного лага. Культурна акумуляція та культурне виснаження. Культурна інтеграція та культурна диверсифікація. Культурна дифузія. Діалог культур. Роль культурних контактів. Акультурація та інкультурація як способи культурної адаптації. Культурна асиміляція. Культурна автономія та культурна замкнутість, сегрегація. Культурна експансія, культурний колоніалізм та імперіалізм. Культурна експансія та культурна агресія. Європоцентризм, американоцентризм, азіоцентризм, африканізм. Культурні конфлікти та фактори глобальної міжкультурної інтеграції

#### **Тема 5. Соціальні зміни та соціальний розвиток**

Лк5 "Соціальні зміни та соціальний розвиток" (денна)

Концепція соціальних змін. Чинники соціальних змін. Механізм соціальних змін. Прогнозування соціальних змін. Соціальні зміни та соціальна стабільність. Соціальна еволюція та революція. Основні теорії революції. Концепція соціального розвитку. Соціальний прогрес та його критерії. Суперечливість соціального прогресу. Класичний еволюціонізм (О. Конт, Е. Дюркгейм, Ф. Тьоніс). Неоеволюціонізм (Л. Уайт, Г. Ленскі, Т. Парсонс). Однолінійні теорії розвитку суспільства (К. Маркс, Р. Арон, Д. Белл). Теорії модернізації та конвергенції. Теорія єдиної цивілізації Ф. Фукуями. Багатолінійні теорії розвитку суспільства (О. Шпенглер, А. Тойнбі, П. Сорокін). Концепція К. Вітфогеля. Футурологія про долю світової цивілізації. Римський клуб. Глобалізація – сутність та значення. Антиглобалізм та альтерглобалізм. Теорії залежності. Світосистемний підхід (Ф. Бродель, І. Валлерстайн). Цивілізаційний підхід (С. Хантінгтон).

Пр5 "Соціальні зміни та соціальний розвиток" (денна)

Концепція соціальних змін. Чинники соціальних змін. Механізм соціальних змін. Прогнозування соціальних змін. Соціальні зміни та соціальна стабільність. Соціальна еволюція та революція. Основні теорії революції. Концепція соціального розвитку. Соціальний прогрес та його критерії. Суперечливість соціального прогресу. Класичний еволюціонізм (О. Конт, Е. Дюркгейм, Ф. Тьоніс). Неоеволюціонізм (Л. Уайт, Г. Ленскі, Т. Парсонс). Однолінійні теорії розвитку суспільства (К. Маркс, Р. Арон, Д. Белл). Теорії модернізації та конвергенції. Теорія єдиної цивілізації Ф. Фукуями. Багатолінійні теорії розвитку суспільства (О. Шпенглер, А. Тойнбі, П. Сорокін). Концепція К. Вітфогеля. Футурологія про долю світової цивілізації. Римський клуб. Глобалізація – сутність та значення. Антиглобалізм та альтерглобалізм. Теорії залежності. Світосистемний підхід (Ф. Бродель, І. Валлерстайн). Цивілізаційний підхід (С. Хантінгтон).

**Тема 6. Соціальна структура та соціальна стратифікація**

Лк3 "Соціальна структура та соціальна стратифікація" (заочна)

Співвідношення понять «соціальна структура» та «соціальна стратифікація». Соціальна стратифікація як матриця соціальної структури. Статусна теорія М. Вебера. Етимологія та багатозначність терміну «стратифікація». Поняття та сутність соціальної стратифікації. Чинники та фактори соціальної стратифікації (природна та штучна). Характер та функції соціальної стратифікації. Проблема дестратифікації (відкриті та закриті системи стратифікації). Основні критерії стратифікації. Моделі стратифікації (дихотомічна, багатовимірна, варіативна та ін.). Типи та види стратифікації. К. Маркс та М. Вебер як представники та засновники двох основних підходів у вивченні соціальної стратифікації. Теорія стратифікації П. Сорокіна. Специфіка методів та принципів вивчення соціальної стратифікації емпіричною соціологією («класова ідентифікація», «оцінка репутації», об'єктивна диференціація). Сучасні теорії, гіпотези та розуміння соціальної стратифікації у соціології (Р. Дарендорф, Д. Трейман, П. Бурдьє, М. Кон, М. Хагоньян, У. Уорнер). Чотири шкали стратифікації. Стратифікація та ранжування. Стратифікаційний профіль та профіль стратифікації. Історична типологія стратифікації (рабство, касти, стани, класи) та її основні параметри. Класичне та сучасне рабовласництво. Особливості кастової системи стратифікації. Динаміка класової системи стратифікації

Лк6 "Соціальна структура та соціальна стратифікація" (денна)

Співвідношення понять «соціальна структура» та «соціальна стратифікація». Соціальна стратифікація як матриця соціальної структури. Статусна теорія М. Вебера. Етимологія та багатозначність терміну «стратифікація». Поняття та сутність соціальної стратифікації. Чинники та фактори соціальної стратифікації (природна та штучна). Характер та функції соціальної стратифікації. Проблема дестратифікації (відкриті та закриті системи стратифікації). Основні критерії стратифікації. Моделі стратифікації (дихотомічна, багатовимірна, варіативна та ін.). Типи та види стратифікації. К. Маркс та М. Вебер як представники та засновники двох основних підходів у вивченні соціальної стратифікації. Теорія стратифікації П. Сорокіна. Специфіка методів та принципів вивчення соціальної стратифікації емпіричною соціологією («класова ідентифікація», «оцінка репутації», об'єктивна диференціація). Сучасні теорії, гіпотези та розуміння соціальної стратифікації у соціології (Р. Дарендорф, Д. Трейман, П. Бурдьє, М. Кон, М. Хагоньян, У. Уорнер). Чотири шкали стратифікації. Стратифікація та ранжування. Стратифікаційний профіль та профіль стратифікації. Історична типологія стратифікації (рабство, касти, стани, класи) та її основні параметри. Класичне та сучасне рабовласництво. Особливості кастової системи стратифікації. Динаміка класової системи стратифікації

## Пр6 "Соціальна структура та соціальна стратифікація" (денна)

Співвідношення понять «соціальна структура» та «соціальна стратифікація». Соціальна стратифікація як матриця соціальної структури. Статусна теорія М. Вебера. Етимологія та багатозначність терміну «стратифікація». Поняття та сутність соціальної стратифікації. Чинники та фактори соціальної стратифікації (природна та штучна). Характер та функції соціальної стратифікації. Проблема дестратифікації (відкриті та закриті системи стратифікації). Основні критерії стратифікації. Моделі стратифікації (дихотомічна, багатовимірна, варіативна та ін.). Типи та види стратифікації. К. Маркс та М. Вебер як представники та засновники двох основних підходів у вивченні соціальної стратифікації. Теорія стратифікації П. Сорокіна. Специфіка методів та принципів вивчення соціальної стратифікації емпіричною соціологією («класова ідентифікація», «оцінка репутації», об'єктивна диференціація). Сучасні теорії, гіпотези та розуміння соціальної стратифікації у соціології (Р. Дарендорф, Д. Трейман, П. Бурдьє, М. Кон, М. Хагоньян, У. Уорнер). Чотири шкали стратифікації. Стратифікація та ранжування. Стратифікаційний профіль та профіль стратифікації. Історична типологія стратифікації (рабство, касти, стани, класи) та її основні параметри. Класичне та сучасне рабовласництво. Особливості кастової системи стратифікації. Динаміка класової системи стратифікації Соціальна стратифікація різних суспільств (розвинених та таких, що розвиваються, інформаційних та постіндус

## Тема 7. Соціальна мобільність

### Лк7 "Соціальна мобільність" (денна)

Мобільність як ядро соціальних процесів розвитку та змін. Якісні та кількісні критерії мобільності. Традиційне та сучасне уявлення про мобільність. «Метафора мобільності» Д. Уррі. Поняття та сутність соціальної мобільності. Фактори та умови соціальної мобільності. Мобільність та соціальне відтворення. Типологія соціальної мобільності. Горизонтальна та вертикальна мобільність. Висхідні та низхідні мобільності. Групова та індивідуальна соціальна мобільність. Міжпоколінна та внутрішньопоколінна мобільність. Міжкласова та внутрішньокласова мобільність. Канали, ліфти та бар'єри соціальної мобільності. Механізми інфільтрації («формула інфільтрації», «принцип Пітера», «Тестування ситом»). Основні показники соціальної мобільності (кількісні та якісні). Рівень, ступінь, швидкість та інтенсивність соціальної мобільності. Загальна характеристика економічної, політичної, професійної та соціокультурної мобільності. Особливості структурної мобільності. Соціальна мобільність: концепції. Класова теорія мобільності К. Маркса. Теорія соціальної мобільності П. Сорокіна. Міфи соціальної мобільності П. Саундерс. П. Бергер про форми соціальної мобільності. М. Ліпсет та Р. Бендікс про зв'язок мобільності з розвитком постіндустріального суспільства П. Блау про зв'язок мобільності з ідеєю соціальної справедливості. Співвідношення поняття соціальна мобільність із поняттями міграції та маргіналізації. Міграція як вид соціальної мобільності

#### Пр7 "Соціальна мобільність" (денна)

Мобільність як ядро соціальних процесів розвитку та змін. Якісні та кількісні критерії мобільності. Традиційне та сучасне уявлення про мобільність. «Метафора мобільності» Д. Уррі. Поняття та сутність соціальної мобільності. Фактори та умови соціальної мобільності. Мобільність та соціальне відтворення. Типологія соціальної мобільності. Горизонтальна та вертикальна мобільність. Висхідні та низхідні мобільності. Групова та індивідуальна соціальна мобільність. Міжпоколінна та внутрішньопоколінна мобільність. Міжкласова та внутрішньокласова мобільність. Канали, ліфти та бар'єри соціальної мобільності. Механізми інфільтрації («формула інфільтрації», «принцип Пітера», «Тестування ситом»). Основні показники соціальної мобільності (кількісні та якісні). Рівень, ступінь, швидкість та інтенсивність соціальної мобільності. Загальна характеристика економічної, політичної, професійної та соціокультурної мобільності. Особливості структурної мобільності. Соціальна мобільність: концепції. Класова теорія мобільності К. Маркса. Теорія соціальної мобільності П. Сорокіна. Міфи соціальної мобільності П. Саундерс. П. Бергер про форми соціальної мобільності. М. Ліпсет та Р. Бендікс про зв'язок мобільності з розвитком постіндустріального суспільства П. Блау про зв'язок мобільності з ідеєю соціальної справедливості. Співвідношення поняття соціальної мобільності із поняттями міграції та маргіналізації. Міграція як вид соціальної мобільності

#### **Тема 8. Соціальна спільноти, групи, організації**

#### Лк8 "Соціальні спільноти, групи, організації" (денна)

Поняття соціальної спільноти. Види соціальних спільнот. Агрегація та соціальна категорія. Квазігрупи: поняття та типи. Аудиторія, натовп, соціальні кола. Визначення та ознаки соціальної групи. Співвідношення понять «соціальна спільнота» та «соціальна група». Відмінність соціальної групи від статистичних категорій і соціальних агрегацій (натовп, публіка). Групи та колективи. Види соціальних груп. Формальні та неформальні, великі та малі, первинні та вторинні, цільові та нецільові. Ін-групи та аут-групи. Референтна група. Ідентичність, інтеграція та солідарність з групою. Структура групи. Формальна та неформальна структура групи. Групова динаміка. Лідерство та керівництво в групах. Види лідерства. Концепція соціальної організації. Її ознаки: співвідношення із соціальними групами та інститутами. Системний та екологічний підходи у соціології організацій. Еволюція організаційних систем. Сучасні тенденції розвитку організацій. Елементи соціальної організації (соціальна структура, цілі, члени організації, зовнішнє оточення). Механізми та функції організацій. Типологія. Соціальна організація та управління. Теорії соціальних організацій (А. Файоль, М. Вебер, Е. Мейо та ін.). Внутрішнє середовище організацій. Організаційні структури. Технологія як основа побудови організацій. Організація як соціотехнічна система. Організаційна культура. Персонал організацій. Організація та зовнішнє оточення. Клієнтне середовище організації.

Пр8 "Соціальна спільноти, групи, організації" (денна)

Поняття соціальної спільноти. Види соціальних спільнот. Агрегація та соціальна категорія. Квасігрупи: поняття та типи. Аудиторія, натовп, соціальні кола. Визначення та ознаки соціальної групи. Співвідношення понять «соціальна спільнота» та «соціальна група». Відмінність соціальної групи від статистичних категорій і соціальних агрегації (натовп, публіка). Групи та колективи. Види соціальних груп. Формальні та неформальні, великі та мали, первинні та вторинні, цільові та нецільові. Ін-групи та аут-групи. Референтна група. Ідентичність, інтеграція та солідарність з групою. Структура групи. Формальна та неформальна структура групи. Групова динаміка. Лідерство та керівництво в групах. Види лідерства. Концепція соціальної організації. Її ознаки: співвідношення із соціальними групами та інститутами. Системний та екологічний підходи у соціології організацій. Еволюція організаційних систем. Сучасні тенденції розвитку організацій. Елементи соціальної організації (соціальна структура, цілі, члени організації, зовнішнє оточення). Механізми та функції організацій. Типологія. Соціальна організація та управління. Теорії соціальних організацій (А. Файоль, М. Вебер, Е. Мейо та ін.). Внутрішнє середовище організацій. Організаційні структури. Технологія як основа побудови організацій. Організація як соціотехнічна система. Організаційна культура. Персонал організацій. Організація та зовнішнє оточення. Клієнтне середовище організації.

**Тема 9. Соціальна взаємодія та колективна поведінка**

Лк9 "Соціальна взаємодія та колективна поведінка" (денна)

Типологія соціальної взаємодії у сферах: економічна, політична, професійна тощо. Первинна та вторинна сфери соціальних відносин. Спілкування, взаємодія, комунікація. Форми соціальної взаємодії: кооперація, конкуренція, конфлікт. Взаємодія як соціальний обмін: теорія Дж. Хоманса. Інтеракціонізм Дж. Міда. Первинна та вторинна сфери соціальних відносин та взаємодії. Типологія соціальної взаємодії. Форми соціальної взаємодії: кооперація, конкуренція, конфлікт. Джерела соціальної напруги. Соціальні конфлікти та логіка їх розвитку. Структура, функції та типологія конфліктів. Способи та технологія вирішення конфліктів. Соціологічні теорії конфліктів. Масова свідомість та масова дія. Форми масової поведінки та колективні дії. Масова істерія. Чутки та плітки. Паніка як форма масової поведінки та масової свідомості. Погром, бунт, смута – стихійні форми колективного протесту. Форми організованого протесту: прихований та відкритий пасивний протест, прихований та відкритий активний протест. Демонстрація як соціальний феномен. Типологія соціальних рухів: реформаторські, регресивні, утопічні та революційні рухи.

### Пр9 "Соціальна взаємодія та колективна поведінка" (денна)

Типологія соціальної взаємодії у сферах: економічна, політична, професійна тощо. Первинна та вторинна сфери соціальних відносин. Спілкування, взаємодія, комунікація. Форми соціальної взаємодії: кооперація, конкуренція, конфлікт. Взаємодія як соціальний обмін: теорія Дж. Хоманса. Інтеракціонізм Дж. Міда. Первинна та вторинна сфери соціальних відносин та взаємодії. Типологія соціальної взаємодії. Форми соціальної взаємодії: кооперація, конкуренція, конфлікт. Джерела соціальної напруги. Соціальні конфлікти та логіка їх розвитку. Структура, функції та типологія конфліктів. Способи та технологія вирішення конфліктів. Соціологічні теорії конфліктів. Масова свідомість та масова дія. Форми масової поведінки та колективні дії. Масова істерія. Чутки та плітки. Паніка як форма масової поведінки та масової свідомості. Погром, бунт, смута – стихійні форми колективного протесту. Форми організованого протесту: прихований та відкритий пасивний протест, прихований та відкритий активний протест. Демонстрація як соціальний феномен. Типологія соціальних рухів: реформаторські, регресивні, утопічні та революційні рухи.

### Тема 10. Соціологія комунікацій

#### Лк10 "Соціологія комунікацій" (денна)

Комунікація у соціології. Види комунікаційних систем: природні та штучні системи. Рівні комунікації: лінгвістичний, металінгвістичний, паралінгвістичний, семіотичний, синтетичний. Вертикальна та горизонтальна комунікація. Моделі комунікації: ігрова теорія комунікації Й. Хейзінга, двоступенева модель комунікації та «ефект оркестрового вагону» П. Лазерсфельда, спіраль мовчання та «залізничний» тест Е. Ноель-Ноймана, комунікативна модель Г. Лассвелла, дифузна теорія та п'ять типів людей за ступенем прийняття. Модель міфологічної комунікації К. Леві-Строса. Теорія «лінгвістичної ввічливості» П. Браун і С. Левінсона. Принцип кооперації. Комунікативні постулати Г. Грайса. Теорія вербальної комунікації Дж. Гамперца. Міжкультурні соціолінгвістичні дослідження принципу кооперації. Масово-комунікативна дія В. Ліппмана. Соціальні ігри як спосіб комунікації за Е. Берном. Аксиоми міжособистісної комунікації по Вацлавіку. Концепція гендерлекту. Особливості чоловічого та жіночого гендерлектів. Значення соціальної підтримки у вирішенні когнітивного дисонансу (Фестингер). Дві комунікативні стратегії: вплив та взаємодія. Агітація, пропаганда, контрпропаганда. Маніпуляція як форма комунікації.

#### Пр10 "Соціологія комунікацій" (денна)

Комунікація у соціології. Види комунікаційних систем: природні та штучні системи. Рівні комунікації: лінгвістичний, металінгвістичний, паралінгвістичний, семіотичний, синтетичний. Вертикальна та горизонтальна комунікація. Моделі комунікації: ігрова теорія комунікації Й. Хейзінга, двоступенева модель комунікації та «ефект оркестрового вагону» П. Лазерсфельда, спіраль мовчання та «залізничний» тест Е. Ноель-Ноймана, комунікативна модель Г. Лассвелла, дифузна теорія та п'ять типів людей за ступенем прийняття. Модель міфологічної комунікації К. Леві-Строса. Теорія «лінгвістичної ввічливості» П. Браун і С. Левінсона. Принцип кооперації. Комунікативні постулати Г. Грайса. Теорія вербальної комунікації Дж. Гамперца. Міжкультурні соціолінгвістичні дослідження принципу кооперації. Масово-комунікативна дія В. Ліппмана. Соціальні ігри як спосіб комунікації за Е. Берном. Аксиоми міжособистісної комунікації по Вацлавіку. Концепція гендерлекту. Особливості чоловічого та жіночого гендерлектів. Значення соціальної підтримки у вирішенні когнітивного дисонансу (Фестингер). Дві комунікативні стратегії: вплив та взаємодія. Агітація, пропаганда, контрпропаганда. Маніпуляція як форма комунікації.

#### **Тема 11. Соціологія особистості**

#### Лк4 "Соціологія особистості" (заочна)

Людина, індивід, особистість, актор, суб'єкт, об'єкт. Система «суспільство-особистість». Категорія «особистість» у соціальних науках. Проблематика у визначенні категорії «особистість» у соціології. Специфіка вивчення особистості у соціології. Особистість як соціальний тип. Рольова теорія особистості: поняття соціального статусу та соціальної ролі (Дж. Мід, Т. Парсонс, Р. Мертон). Особистість у теорії символічного інтеракціонізму: процес формування «концепції власного Я» (Дж. Мід, Ч. Кулі). Соціодраматична теорія особистості (І. Гофман). Біхевіористська теорія особистості: концепція «оперантної поведінки» (Б. Скіннер). Психоаналітична теорія особистості З. Фрейда: структура свідомості та структура особистості. Гуманістична теорія особистості Е. Фромма та А. Маслоу: особистість як творча істота. Соціальний статус та соціальні ролі особистості. Диспозиція особистості. Основні теорії соціології особистості (теорія соціальних ролей, концепція дзеркального «Я»). Статусно-рольова концепція особистості Поняття та види статусів: аскриптивний, досягнений, змішаний статуси. Рольова теорія особистості. Характеристики соціальної ролі за Парсонсом (емоційність, спосіб дотримання, масштаб, формалізація, мотивація). Міжрольові та внутрішньо-рольові конфлікти. Концепція соціалізації. Поняття та зміст процесу соціалізації. Первинна та вторинна соціалізація. Поняття «соціалізація», «ресоціалізація» та «десоціалізація».

#### Лк11 "Соціологія особистості" (денна)

Людина, індивід, особистість, актор, суб'єкт, об'єкт. Система «суспільство-особистість». Категорія «особистість» у соціальних науках. Проблематика у визначенні категорії «особистість» у соціології. Специфіка вивчення особистості у соціології. Особистість як соціальний тип. Рольова теорія особистості: поняття соціального статусу та соціальної ролі (Дж. Мід, Т. Парсонс, Р. Мертон). Особистість у теорії символічного інтеракціонізму: процес формування «концепції власного Я» (Дж. Мід, Ч. Кулі). Соціодраматична теорія особистості (І. Гофман). Біхевіористська теорія особистості: концепція «оперантної поведінки» (Б. Скіннер). Психоаналітична теорія особистості З. Фрейда: структура свідомості та структура особистості. Гуманістична теорія особистості Е. Фромма та А. Маслоу: особистість як творча істота. Соціальний статус та соціальні ролі особистості. Диспозиція особистості. Основні теорії соціології особистості (теорія соціальних ролей, концепція дзеркального «Я»). Статусно-рольова концепція особистості Поняття та види статусів: аскриптивний, досягнений, змішаний статуси. Рольова теорія особистості. Характеристики соціальної ролі за Парсонсом (емоційність, спосіб дотримання, масштаб, формалізація, мотивація). Міжрольові та внутрішньо-рольові конфлікти. Концепція соціалізації. Поняття та зміст процесу соціалізації. Первинна та вторинна соціалізація. Поняття «соціалізація», «ресоціалізація» та «десоціалізація».

#### Пр1 "Тема 11. Соціологія особистості" (заочна)

Людина, індивід, особистість, актор, суб'єкт, об'єкт. Система «суспільство-особистість». Категорія «особистість» у соціальних науках. Проблематика у визначенні категорії «особистість» у соціології. Специфіка вивчення особистості у соціології. Особистість як соціальний тип. Рольова теорія особистості: поняття соціального статусу та соціальної ролі (Дж. Мід, Т. Парсонс, Р. Мертон). Особистість у теорії символічного інтеракціонізму: процес формування «концепції власного Я» (Дж. Мід, Ч. Кулі). Соціодраматична теорія особистості (І. Гофман). Біхевіористська теорія особистості: концепція «оперантної поведінки» (Б. Скіннер). Психоаналітична теорія особистості З. Фрейда: структура свідомості та структура особистості. Гуманістична теорія особистості Е. Фромма та А. Маслоу: особистість як творча істота. Соціальний статус та соціальні ролі особистості. Диспозиція особистості. Основні теорії соціології особистості (теорія соціальних ролей, концепція дзеркального «Я»). Статусно-рольова концепція особистості Поняття та види статусів: аскриптивний, досягнений, змішаний статуси. Рольова теорія особистості. Характеристики соціальної ролі за Парсонсом (емоційність, спосіб дотримання, масштаб, формалізація, мотивація). Міжрольові та внутрішньо-рольові конфлікти. Концепція соціалізації. Поняття та зміст процесу соціалізації. Первинна та вторинна соціалізація. Поняття «соціалізація», «ресоціалізація» та «десоціалізація». Основні етапи,

### Пр11 "Соціологія особистості" (денна)

Людина, індивід, особистість, актор, суб'єкт, об'єкт. Система «суспільство-особистість». Категорія «особистість» у соціальних науках. Проблематика у визначенні категорії «особистість» у соціології. Специфіка вивчення особистості у соціології. Особистість як соціальний тип. Рольова теорія особистості: поняття соціального статусу та соціальної ролі (Дж. Мід, Т. Парсонс, Р. Мертон). Особистість у теорії символічного інтеракціонізму: процес формування «концепції власного Я» (Дж. Мід, Ч. Кулі). Соціодраматична теорія особистості (І. Гофман). Біхевіористська теорія особистості: концепція «оперантної поведінки» (Б. Скіннер). Психоаналітична теорія особистості З. Фрейда: структура свідомості та структура особистості. Гуманістична теорія особистості Е. Фромма та А. Маслоу: особистість як творча істота. Соціальний статус та соціальні ролі особистості. Диспозиція особистості. Основні теорії соціології особистості (теорія соціальних ролей, концепція дзеркального «Я»). Статусно-рольова концепція особистості Поняття та види статусів: аскриптивний, досягнений, змішаний статуси. Рольова теорія особистості. Характеристики соціальної ролі за Парсонсом (емоційність, спосіб дотримання, масштаб, формалізація, мотивація). Міжрольові та внутрішньо-рольові конфлікти. Концепція соціалізації. Поняття та зміст процесу соціалізації. Первинна та вторинна соціалізація. Поняття «соціалізація», «ресоціалізація» та «десоціалізація». Основні етапи,

### Тема 12. Соціологія девіантної поведінки

#### Лк5 "Соціологія девіантної поведінки" (заочна)

Об'єкт, предмет та завдання соціології девіантної поведінки. Теоретико-методологічний та емпіричний рівні дослідження девіантної поведінки. Основні підходи до визначення девіантності: статистичний, абсолютистський, реакціоністський, нормативний (контекстуальний). Понятійний апарат соціології девіантної поведінки. Співвідношення понять «девіація», «соціальне відхилення», «соціальна патологія», «асоціальна поведінка», «соціальна дезорганізація», «делінквентна поведінка». Позитивні та негативні девіації. Гіперздібності, вундеркінди. Первинні та вторинні девіації. Патологічні та непатологічні форми девіантної поведінки. Основні форми протиправної, асоціальної та деструктивної поведінки. Місце соціології девіантної поведінки у системі суміжних наук, що вивчають соціальні відхилення. Типологія девіантної поведінки залежно від типу взаємодії індивіда з реальністю: делінквентна, адиктивна, патохарактерологічна, психопатологічна. Клінічні форми девіантної поведінки (агресія, аутоагресія, харчова девіація, комунікативні девіації, етнокультурні варіанти девіантної поведінки, вікові девіації, професійні девіації)

#### Лк12 "Соціологія девіантної поведінки" (денна)

Об'єкт, предмет та завдання соціології девіантної поведінки. Теоретико-методологічний та емпіричний рівні дослідження девіантної поведінки. Основні підходи до визначення девіантності: статистичний, абсолютистський, реакціоністський, нормативний (контекстуальний). Понятійний апарат соціології девіантної поведінки. Співвідношення понять «девіація», «соціальне відхилення», «соціальна патологія», «асоціальна поведінка», «соціальна дезорганізація», «делінквентна поведінка». Позитивні та негативні девіації. Гіперздібності, вундеркінди. Первинні та вторинні девіації. Патологічні та непатологічні форми девіантної поведінки. Основні форми протиправної, асоціальної та деструктивної поведінки. Місце соціології девіантної поведінки у системі суміжних наук, що вивчають соціальні відхилення. Типологія девіантної поведінки залежно від типу взаємодії індивіда з реальністю: делінквентна, адиктивна, патохарактерологічна, психопатологічна. Клінічні форми девіантної поведінки (агресія, аутоагресія, харчова девіація, комунікативні девіації, етнокультурні варіанти девіантної поведінки, вікові девіації, професійні девіації)

Пр12 "Соціологія девіантної поведінки" (денна)

Об'єкт, предмет та завдання соціології девіантної поведінки. Теоретико-методологічний та емпіричний рівні дослідження девіантної поведінки. Основні підходи до визначення девіантності: статистичний, абсолютистський, реакціоністський, нормативний (контекстуальний). Понятійний апарат соціології девіантної поведінки. Співвідношення понять «девіація», «соціальне відхилення», «соціальна патологія», «асоціальна поведінка», «соціальна дезорганізація», «делінквентна поведінка». Позитивні та негативні девіації. Гіперздібності, вундеркінди. Первинні та вторинні девіації. Патологічні та непатологічні форми девіантної поведінки. Основні форми протиправної, асоціальної та деструктивної поведінки. Місце соціології девіантної поведінки у системі суміжних наук, що вивчають соціальні відхилення. Типологія девіантної поведінки залежно від типу взаємодії індивіда з реальністю: делінквентна, адиктивна, патохарактерологічна, психопатологічна. Клінічні форми девіантної поведінки (агресія, аутоагресія, харчова девіація, комунікативні девіації, етнокультурні варіанти девіантної поведінки, вікові девіації, професійні девіації)

**Тема 13. Соціоструктурні теорії девіантної поведінки**

Лк13 "Соціокультурні теорії девіантної поведінки" (денна)

Соціальне оточення та девіація. Чиказька школа: теорії міської екології та соціальної дезорганізації. Соціологічні теорії навчання. Теорія диференціальної асоціації Е. Сатерленда. Теорія диференціальної ідентифікації Д. Глейзера. Теорія соціального навчання Р. Айкерса. Культура та девіантність. Теорія конфлікту культур Т. Селліна. Теорія субкультури. Теорія нейтралізації: делінквентність та дрейф. У. Міллер: делінквентність та культура нижчого класу. Ф. Ферракуті та М. Вольфганг: субкультури насильства Класичні та сучасні аномічні теорії. Концепція аномії Р. Мертона. Теорія фрустрації статусу А. Коена. Теорія диференціальних можливостей Р. Клоуорда та Л. Оліна. Загальна теорія девіантної поведінки Т. Парсонса та інші модифікації теорії аномії. Загальна теорія напруги Р. Агню. Девіантна кар'єра та теорія життєвого шляху.

Пр13 "Соціоструктурні теорії девіантної поведінки" (денна)

Соціальне оточення та девіація. Чиказька школа: теорії міської екології та соціальної дезорганізації. Соціологічні теорії навчання. Теорія диференціальної асоціації Е. Сатерленда. Теорія диференціальної ідентифікації Д. Глейзера. Теорія соціального навчання Р. Айкерса. Культура та девіантність. Теорія конфлікту культур Т. Селліна. Теорія субкультури. Теорія нейтралізації: делінквентність та дрейф. У. Міллер: делінквентність та культура нижчого класу. Ф. Ферракуті та М. Вольфганг: субкультури насильства Класичні та сучасні аномічні теорії. Концепція аномії Р. Мертона. Теорія фрустрації статусу А. Коена. Теорія диференціальних можливостей Р. Клоуорда та Л. Оліна. Загальна теорія девіантної поведінки Т. Парсонса та інші модифікації теорії аномії. Загальна теорія напруги Р. Агню. Девіантна кар'єра та теорія життєвого шляху.

**Тема 14. Інтераціоналістські та конфліктологічні теорії девіантної поведінки**

Лк14 "Інтеракціоністські та конфліктологічні теорії девіантної поведінки" (денна)

Інтеракціоністська перспектива аналізу: процесуальні теорії. Теорії стигматизації. Теорія «драматизації зла» Ф. Танненбаума. Стигматизація за Е. Лемертом: первинне та вторинне відхилення. Стигматизація за нормативною моделлю Г. Беккера та девіантна кар'єра. Соціоструктурна модель стигматизації Ф. Зака. Теорія реінтегративного сорому Дж. Брайтуайта. Подальший розвиток теорій стигматизації. Драматургічний підхід І. Гофмана та девіантність. Конфліктологічний підхід: радикально-критична кримінологія та неомарксизм. Теорія групового конфлікту Д. Волда. Теорія криміналізації О. Терка. Політекономія злочинності У. Чемблісса. Неомарксистська теорія закону та злочинності Р. Куїнні. Теорія вікової залежності Д. Грінберга. Теорія виробництва делінквентності М. Колвіна та Дж. Паулі.

Пр14 "Інтеракціоністські та конфліктологічні теорії девіантної поведінки" (денна)

Інтеракціоністська перспектива аналізу: процесуальні теорії. Теорії стигматизації. Теорія «драматизації зла» Ф. Танненбаума. Стигматизація за Е. Лемертом: первинне та вторинне відхилення. Стигматизація за нормативною моделлю Г. Беккера та девіантна кар'єра. Соціоструктурна модель стигматизації Ф. Зака. Теорія реінтегративного сорому Дж. Брайтуайта. Подальший розвиток теорій стигматизації. Драматургічний підхід І. Гофмана та девіантність. Конфліктологічний підхід: радикально-критична кримінологія та неомарксизм. Теорія групового конфлікту Д. Волда. Теорія криміналізації О. Терка. Політекономія злочинності У. Чемблісса. Неомарксистська теорія закону та злочинності Р. Куїнні. Теорія вікової залежності Д. Грінберга. Теорія виробництва делінквентності М. Колвіна та Дж. Паулі.

**Тема 15. Злочинність та кримінальна поведінка**

Лк15 "Злочинність та кримінальна поведінка" (денна)

Кримінальність та криміногенність як соціальні явища. Теоретичні підходи визначення кримінальності. Суб'єктно-об'єктні характеристики кримінальної поведінки. Види суспільно злочинних діянь. Професійна злочинність як замкнута суспільно небезпечна підсистема. Кримінальна злочинність. Господарська злочинність. Корислива злочинність. Організована злочинність. Політична злочинність. Нормативно-ціннісні характеристики кримінальної спільноти. Особливості кримінальної субкультури. Механізми трансляції нормативно-ціннісних елементів кримінальної культури. Молодь у криміналізованій системі суспільства. Соціальні принципи та сутність злочинності в суспільстві (за теоріями Т. Тарда, Е. Сазерленда, В. Квінні, Г. Беккера та ін). Злочинність у суспільстві: причини, тенденції розвитку, статистичний аналіз. Шляхи та методи регулювання злочинності у суспільстві. Проблема соціальної реабілітації ув'язнених. В'язниця як соціальний інститут. Дослідження в'язниці у роботах М. Фуко. Злочинна субкультура. Злодійські та тюремні закони. Стратифікація злочинців. Соціальна реабілітація колишніх злочинців: соціокультурний аспект.

### Пр15 "Злочинність та кримінальна поведінка" (денна)

Кримінальність та криміногенність як соціальні явища. Теоретичні підходи визначення кримінальності. Суб'єктно-об'єктні характеристики кримінальної поведінки. Види суспільно злочинних діянь. Професійна злочинність як замкнута суспільно небезпечна підсистема. Кримінальна злочинність. Господарська злочинність. Корислива злочинність. Організована злочинність. Політична злочинність. Нормативно-ціннісні характеристики кримінальної спільноти. Особливості кримінальної субкультури. Механізми трансляції нормативно-ціннісних елементів кримінальної культури. Молодь у криміналізованій системі суспільства. Соціальні принципи та сутність злочинності в суспільстві (за теоріями Т. Тарда, Е. Сазерленда, В. Квінні, Г. Беккера та ін). Злочинність у суспільстві: причини, тенденції розвитку, статистичний аналіз. Шляхи та методи регулювання злочинності у суспільстві. Проблема соціальної реабілітації ув'язнених. В'язниця як соціальний інститут. Дослідження в'язниці у роботах М. Фуко. Злочинна субкультура. Злодійські та тюремні закони. Стратифікація злочинців. Соціальна реабілітація колишніх злочинців: соціокультурний аспект.

### **Тема 16. Соціальний контроль**

#### Лк6 "Соціальний контроль" (заочна)

Поняття соціальної норми, соціального порядку, соціального контролю. Елементи соціального контролю: норми, приписи та санкції. Класифікація соціальних норм. Теоретико-методологічні засади соціологічного дослідження соціального контролю. Концепція соціального контролю. Функції соціального контролю. Заохочення та покарання як методи соціального контролю. Методи соціального контролю за Парсонсом: ізоляція, відокремлення, реабілітація. Форми соціального контролю (внутрішній та зовнішній, формальний та неформальний). Соціальний тиск. Інституційний контроль. Соціальні санкції. Нормативна ригідність. Формальні та неформальні агенти контролю. Неявні форми контролю. Творці правил та соціальні зміни. Мова як агент соціального контролю. Первинна девіантність. Вторинна девіантність. Усунення девіантного ярлика. Ресоціалізація. Етапи здійснення формального соціального контролю. Механізми соціального контролю. Самосвідомість індивіда та соціальний контроль. Теорія соціального контролю Е. Росса. Профілактична концепція соціального контролю Т. Парсонса. Соціальне стримування: теорії контролю ювенальної делінквентності. Теорія внутрішнього та зовнішнього контролю Ф. Івана Ная. Теорія стримування делінквентності У. Реклеса. Теорія зв'язків Т. Хірші. Теорія самоконтролю М. Готфредсона та Т. Хірші. Функції соціального контролю у світі. Превенція. Репресії. Подвійна роль засобів. Активізація недержавних форм соціального контролю.

### Лк16 "Соціальний контроль" (денна)

Поняття соціальної норми, соціального порядку, соціального контролю. Елементи соціального контролю: норми, приписи та санкції. Класифікація соціальних норм. Теоретико-методологічні засади соціологічного дослідження соціального контролю. Концепція соціального контролю. Функції соціального контролю. Заохочення та покарання як методи соціального контролю. Методи соціального контролю за Парсонсом: ізоляція, відокремлення, реабілітація. Форми соціального контролю (внутрішній та зовнішній, формальний та неформальний). Соціальний тиск. Інституційний контроль. Соціальні санкції. Нормативна ригідність. Формальні та неформальні агенти контролю. Неявні форми контролю. Творці правил та соціальні зміни. Мова як агент соціального контролю. Первинна девіантність. Вторинна девіантність. Усунення девіантного ярлика. Ресоціалізація. Етапи здійснення формального соціального контролю. Механізми соціального контролю. Самосвідомість індивіда та соціальний контроль. Теорія соціального контролю Е. Росса. Профілактична концепція соціального контролю Т. Парсонса. Соціальне стримування: теорії контролю ювенальної делінквентності. Теорія внутрішнього та зовнішнього контролю Ф. Івана Ная. Теорія стримування делінквентності У. Реклеса. Теорія зв'язків Т. Хірші. Теорія самоконтролю М. Готфредсона та Т. Хірші. Функції соціального контролю у світі. Превенція. Репресії. Подвійна роль засобів. Активізація недержавних форм соціального контролю.

### Пр16 "Соціальний контроль" (денна)

Поняття соціальної норми, соціального порядку, соціального контролю. Елементи соціального контролю: норми, приписи та санкції. Класифікація соціальних норм. Теоретико-методологічні засади соціологічного дослідження соціального контролю. Концепція соціального контролю. Функції соціального контролю. Заохочення та покарання як методи соціального контролю. Методи соціального контролю за Парсонсом: ізоляція, відокремлення, реабілітація. Форми соціального контролю (внутрішній та зовнішній, формальний та неформальний). Соціальний тиск. Інституційний контроль. Соціальні санкції. Нормативна ригідність. Формальні та неформальні агенти контролю. Неявні форми контролю. Творці правил та соціальні зміни. Мова як агент соціального контролю. Первинна девіантність. Вторинна девіантність. Усунення девіантного ярлика. Ресоціалізація. Етапи здійснення формального соціального контролю. Механізми соціального контролю. Самосвідомість індивіда та соціальний контроль. Теорія соціального контролю Е. Росса. Профілактична концепція соціального контролю Т. Парсонса. Соціальне стримування: теорії контролю ювенальної делінквентності. Теорія внутрішнього та зовнішнього контролю Ф. Івана Ная. Теорія стримування делінквентності У. Реклеса. Теорія зв'язків Т. Хірші. Теорія самоконтролю М. Готфредсона та Т. Хірші. Функції соціального контролю у світі. Превенція. Репресії. Подвійна роль засобів. Активізація недержавних форм соціального контролю.

## 9. Стратегія викладання та навчання

### 9.1 Методи викладання та навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Навчання на основі досліджень (RBL)
МН2	Лекційне навчання
МН3	Практикоорієнтоване навчання
МН4	Самостійне навчання

Різні види навчальної діяльності ґрунтуються на використанні знань у вигляді окремих змістових модулів, що інтегруються, для аналізу конкретних проявів соціальних процесів. Вони доповнюються завданнями для самостійної роботи, виконання яких надає можливість застосовувати теоретичні знання на практиці під час аналізу соціальних процесів, структурних елементів суспільства як соціальної системи. Підготовка до практичних занять сприятиме активізації пізнавальної діяльності здобувачів за рахунок розвитку здатності аналізувати соціальні процеси.

Вивчення соціології розвиває аналітичне мислення, дослідницькі навички, сприйняття різноманітності, комунікацію та критичне мислення, корисні в сучасному суспільстві.

## 9.2 Види навчальної діяльності

НД1	Підготовка курсової роботи
НД2	Оцінка та інтерпретація даних дослідження
НД3	Інтерактивні лекції
НД4	Виконання практичних завдань
НД5	Підготовка до підсумкового контролю

## 10. Методи та критерії оцінювання

### 10.1. Критерії оцінювання

Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$90 \leq RD \leq 100$
Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$82 \leq RD < 89$
Загалом правильна робота з певною кількістю помилок	4 (добре)	$74 \leq RD < 81$
Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$64 \leq RD < 73$
Виконання задовольняє мінімальним критеріям	3 (задовільно)	$60 \leq RD < 63$
Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$35 \leq RD < 59$
Необхідний повторний курс з навчальної дисципліни	2 (незадовільно)	$0 \leq RD < 34$

### 10.2 Методи поточного формативного оцінювання

	Характеристика	Дедлайн, тижні	Зворотний зв'язок

МФО1 Проміжне оцінювання виконання індивідуального пошуково-дослідницького завдання (підготовка, презентація, захист)	Дозволяє глибше розуміти соціальні явища, розвивати аналітичні та дослідницькі навички, а також впроваджувати теоретичні знання у практику, що сприяє підвищенню освітнього та професійного рівня студента.	15	усні коментарі
МФО2 Надання зворотного зв'язку про результати перевірки виконання індивідуальних завдань здобувачем	Є методом оцінки формування навчальних навичок і розуміння матеріалу. Допомогає оцінити ефективність навчального процесу та адаптувати підходи до навчання для поліпшення якості освіти.	протягом семестру	усні настанови
МФО3 Контрольні списки інтересів/знань/навичок здобувача	Метод навчання, спрямований на залучення студентів до активного взаємодії та поглибленого розуміння навчального матеріалу.	протягом семестру	усні настанови
МФО4 Надання зворотного зв'язку про результати перевірки виконання індивідуальних завдань здобувачем	сприяє застосуванню теоретичних знань у реальних ситуаціях, розвитку навичок дослідницької роботи, аналізу соціальних явищ та підвищенню здатності студентів до критичного мислення.	протягом семестру	усні коментарі
МФО5 Тести (автоматизовані тести) для контролю навчальних досягнень здобувачів	Використовується для перевірки рівня розуміння та освоєння ключових понять і концепцій, а також для оцінки навичок аналізу та застосування соціологічних знань, що сприяє покращенню навчання та підготовці до подальших досліджень та практичної роботи.	протягом семестру	усні настанови

### 10.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

	Характеристика	Дедлайн, тижні	Зворотний зв'язок
МСО1 Написання та захист курсової роботи	Підготовка теоретичної та практичної частини	8 тиждень, 16 тиждень	Обговорення результатів, настанови щодо підготовки роботи

МСО2 Виконання дослідницького проєкта (підготовка, презентація, захист)	Дозволяє оцінити рівень володіння методами збору та інтерпретації соціологічної інформації	16	письмовий
МСО3 Короткий конспект	Відображає здатність студента працювати з теоретичним матеріалом	16	письмовий
МСО4 Звіт за результатами виконання практичних робіт	Надає зворотній зв'язок щодо особливостей роботи студента та рівня засвоєності знань	16	письмовий
МСО5 Проміжний модульний контроль у формі тестів	Дозволяє відслідковувати індивідуальну стратегію навчання студента	16	письмовий

Контрольні заходи:

		Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Можливість перекладання з метою підвищення оцінки
<b>Семестр викладання</b>		<b>100 балів</b>		
МСО1. Написання та захист курсової роботи		<b>10</b>		
		10	5	Так
МСО2. Виконання дослідницького проєкта (підготовка, презентація, захист)		<b>20</b>		
		20	15	Так
МСО3. Короткий конспект		<b>20</b>		
		20	10	Так
МСО4. Звіт за результатами виконання практичних робіт		<b>30</b>		
	3x10	30	20	Так
МСО5. Проміжний модульний контроль у формі тестів		<b>20</b>		
	2x10	20	10	Так

Курсова робота:

курсова робота оцінюється з урахуванням комплексу параметрів - теоретичних, методологічних, методичних

## 11. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

### 11.1 Засоби навчання

ЗН1	Інформаційно-комунікаційні системи
ЗН2	Бібліотечні фонди
ЗН3	Комп'ютери, комп'ютерні системи та мережи

### 11.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

<b>Основна література</b>	
1	Кучера І. В. Соціологія : курс лекцій. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2021. 72 с.
2	Зозуляк-Случик Р. В. Основи соціалізації особистості : навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти (освітньо-професійна програма «Соціальна робота»). 2-е вид., переробл. та доповн. Івано-Франківськ : НАІР, 2022. 206 с.
3	Гоблик В. В. Прикладна соціологія: логістика і методи дослідження: навчальний. Мукачєво: РВВ МДУ, 2021. 108 с.
4	Аблов А. Ф. Загальна соціологія : конспект лекцій. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 130 с.
5	Іванова Т.В. Методичні вказівки до виконання курсової роботи із дисципліни «Соціологія зі змістовим модулем: Соціологія девіантної поведінки» Суми : Сумський державний університет, 2023. 48 с.
<b>Допоміжна література</b>	
1	Конспект лекцій з дисципліни „Соціологія” для студентів першого (бакалаврського) рівня всіх спеціальностей. укл.: Мачуліна І. І.–Кам'янське, ДДТУ, 2019р. – 61 с.
2	Батаєва, К., Бурлачук, В., Степаненко, В. Історія української соціології: навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018
3	Sorochuk M., Ivanova T., Reina E. Ukrainian displaced youth: Identifying information needs and aspirations – A SURVEY REPORT. European Youth Information and Counselling Agency (ERYICA). Luxembourg. 29 p.
4	Соціологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / В.І.Волович, М.І.Горлач, В.Г.Кремень та ін. 6-те вид., Київ : Центр учбової літератури, 2019. 808 с.
5	Т. В. Іванова Вивчення потреб трансгендерних людей в Україні. Матеріали соціологічного дослідження. TransGeneration. Київ, 2020.
6	Ferris K. The Real World: An Introduction to Sociology. 6th ed. W. W. Norton & Company, 2018. 505 p.

7	Ivanova T. Introduction to Sociology. Lambert Academic Publishing. 154 с.
<b>Інформаційні ресурси в Інтернеті</b>	
1	Інститут соціології. Національна академія наук України. URL : <a href="http://isoc.com.ua/">http://isoc.com.ua/</a>
2	Соціологічна асоціація України. URL: <a href="http://www.sau.kiev.ua">http://www.sau.kiev.ua</a>
3	Проекти та дослідження Українського інституту соціальних досліджень імені Олександра Яременка. URL: <a href="https://www.uisr.org.ua/projects">https://www.uisr.org.ua/projects</a>
4	Публікації Київського міжнародного Інституту соціології/ URL : <a href="https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&amp;cat=pub">https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&amp;cat=pub</a>